

Predsjednik Evropske komisije (EK) Žan Klod Juncker je od nedelje u višednevnoj posjeti Zapadnom Balkanu. Turneja dolazi poslije predstavljanja Strategije EU. Od nedelje do četvrtka Juncker je posjetio zemalje Zapadnog Balkana koje bi trebalo da pristupe EU. U četvrtak (kad ovaj broj Monitora ide u štampu) je u Sofiji, glavnom gradu Bugarske, koja do kraja juna predsjedava EU. Treba da se sastane sa liderima šest zemalja iz regiona na ručku koji priređuje premijer Bojko Borisov.

Juncker je turnejom želio da, kako je rekao, „ohrabri“ Makedoniju, Albaniju, Srbiju, Crnu Goru, Bosnu i Hercegovinu i Kosovo, nakon što je u strategiji EU prvi put navedena orijentaciona godina za moguć prijem novih članica: 2025. Najčešće se pominje da bi to mogle da budu Crna Gora i Srbija.

„To je samo datum za ohrabrenje“, rekao je Juncker pred polazak na put. Od vlada na Balkanu će se tražiti da sprovedu reforme, suzbiju korupciju, pobrinu se za poštovanje principa pravne države, slobodu medija, da ožive privredu i riješe međusobne konflikte. Samo ako budu ispunjeni konkretni kriterijumi moći će da bude novih pristupa, rekli su službenici iz Junckerovog okruženja u Komisiji.

Prije polaska Junkera na put, komesar EU za proširenje Johanes Han je Makedoniji i Albaniji obećao da će i sa njima početi pristupni pregovori. Na ljeto će, kako je rekao, biti govora i o konkretnom datumu. Do sada se formalno pregovara sa Srbijom i Crnom Gorom. Dojče vele (DW) navodi: „Mala Crna Gora – već članica NATO – najdalje odmakla.“

Junckerova prva stanica je bila Skoplje gdje je istakao da je Makedonija na dobrom putu. Na pres konferenciji nakon susreta sa makedonskim premijerom Zoranom Zaevim, poručio je da vlasti u Skoplju treba da riješe spor o imenu sa njihovim grčkim prijateljima, ističući da je za vrijeme razgovora sa grčkim premijerom Aleksisom Ciprasom u Briselu, poručio da ostane na

putu na kome su dvije zemlje. Junker je rekao da vidi napredak u tom procesu.

Najteži problemi se javljaju u vezi s Kosovom. „Prije nego što Srbija i Kosovo jednog dana postanu članice EU, taj problem će morati da bude riješen“, poručuje DW. Junker je u razgovoru sa Aleksandrom Vučićem pohvalio Srbiju za napredak u evrointegracijama, za šta je, kako je naglasio i nagrađena datumom mogućeg pristupa, ali je naglasio da osim problema u oblasti vladavine prava postoji problem neriješenih teritorijalnih pitanja.

„Ne možemo prihvatiti zemlje koje nisu riješile bilateralne sporove. Ne želimo da uvezemo nestabilnost. Želimo da se normalizuju odnosi sa Prištinom, a na dvijema stranama je da odrede taj sporazum. Srbija je dio Evrope i biće primljena kada ispuni sve kriterijume“.

Prema DW, Vučić pokušava da pripremi sunarodnike na to da će Kosovo na kraju morati da bude priznato. EU već četiri godine pokušava da dovede do pomirenja Beograda i Prištine – do sada bez uspjeha. Junker na turneji takođe pokušava da posreduje, kažu diplomate EU u Briselu.

Junker će morati da se posebno pozabavi Bosnom i Hercegovinom koja je i dalje podijeljena država. Predsjedavajući Predsjedništva BiH Dragan Čović i predsjedavajući Vijeća ministara BiH Denis Zvizdić u Sarajevu su uručili Junkeru odgovore na Upitnik Evropske komisije za pripremu Mišljenja o zahtjevu BiH za članstvo u Evropskoj uniji.

Hrvatska i Srbija imaju još otvorenih računa iz rata. Hrvatski premijer Andrej Plenković kaže da Hrvatska i Srbija imaju „zajednički interes“ kada je riječ o saradnji u EU, ali da na planu ratne odštete i posljedica rata ima još mnogo otvorenih pitanja.

U ljeto i u ranu jesen, Komisija će objaviti konkretne planove o pristupu za svih šest zemalja. U maju će biti održan samit EU i Zapadnog Balkana u Sofiji. Od 1. jula će predsjedavanje EU preuzeti Austrija koja se veoma zalaže za proširenje EU zemljama sa Balkana.

Nastavljaju se rasprave o novoj strategiji EU za Zapadni Balkan. Najaktivni su eksperti za jugoistočnu Evropu iz Njemačke. Oni smatraju da je bilo krajnje vrijeme za takav dokumenat, ali iznose i kritike. Nekadašnji polet je nestao, sjaj je izbljedio. „Obećanje dato 2003. u Solunu

odavno je prestalo da bude vjerodostojno", kaže za DW Gernot Erler, bivši njemački državni sekretar i predsjednik Društva za jugoistočnu Evropu. To je te države učinilo prijemčivim za druge uticaje. „Tu je konkurencija raznih strategija – bilo je pokušaja Kine, Rusije, Turske i arapskih zemalja da prošire uticaj na Zapadni Balkan", podsjetio je Erler. On je pozdravio to što nova Strategija EU za Zapadni Balkan sadrži konkretan akcioni plan, u kojem mogu da učestvuju svi.

Za njemačke poslanike u Bundestagu jedno je jasno: u Evropsku uniju smije samo ona država Zapadnog Balkana koja ispunjava kriterijume. Rok za učlanjenje Srbije i Crne Gore do 2025. poslanik Zelenih Manuel Saracin shvata, ne kao čvrsto obećanje, već kao obavezu za lokalne političare da do tada pokažu rezultate. „Ako do 2025. nacionalne političke elite ne budu imale rezultate, one će morati da objasne biračima, građankama i građanima, zašto to nisu uradile, iako su mogle". I Peter Bejer poslanik demohrišćanske stranke (CDU) premijerke Angele Merkel insistira na principu uslovljavanja, kao jedinog kriterijuma za učlanjenje.

Mihael Šmunk, ekspert za jugoistočnu Evropu u različitim trustovima mozgova, ne podržava tzv. „princip regate" prema kojem bi Srbija i Crna Gora prije drugih zemalja trebalo da uđu u EU. On predlaže da se šest zemalja Zapadnog Balkana povežu, da razviju zajedničku strategiju, kako bi pobijedile skepsu koja vlada u EU. „Mislim da bi samo tako – u paketu – postojala šansa da se jednog dana te zemlje prime u EU".

Novim strateškim dokumentom EK počinje intenzivnije da se angažuje na Balkanu. No, u regionu se mnogi građani žale na pseudo-reforme.

Novinar Tomas Bjej, navodi primjer Crne Gore koja pregovara sa Briselom skoro šest godina i sa 30 otvorenih od ukupno 35 poglavlja, najdalje je odmakla u procesu pristupanja EU. „No, unutrašnjopolitička situacija je krhka. Polovina opozicije već dugo bojkotuje parlament i tako protestuje protiv decenijama dominantnog Mila Đukanovića, koji sa par prijateljskih porodica vodi državu kao da je njegovo vlasništvo. Sa samo nekoliko kratkih izuzetaka, dugogodišnji predsjedavajući socijalista je ili predsjednik ili premijer Crne Gore", navodi u članku Bjej.

Nemački novinar podsjeća i na primjer Aleksandra Vučića koji je takođe čitavu malu vječnost u politici. „Dugogodišnji velikosrpski nacionalista i opozicionar, šef vlade i danas predsjednik, vatreni Evropljanin. Zapad u ovom, uprkos dugoj karijeri, tek 47-godišnjaku vidi svog najvažnijeg partnera. Brisel Vučiću oprašta sve nedemokratske poteze kod kuće, samo ukoliko ne provocira nove sukobe i traži pomirenje sa Kosovom" stoji u tekstu za DPA.

Po Breju, omiljeni partneri Brisela su i u BiH decenijama vladajući političari, poput Bakira Izetbegovića, člana Predsjedništva. „Priče o reformama su bajke“, žali se direktor nevladine ogranka Transparensi internešenala u Sarajevu. „Stranke su kriminalne organizacije i funkcionišu kao mafija“ navodi DPA.

Po Breju, zapadne diplomate ponekad i sami uviđaju koliko su problematična njihova partnerstva sa jakim igračima na Balkanu. Oni tu vezu opravdavaju sa rascjepkanom, posvađanom i često organizaciono nesposobnom opozicijom u ovim zemljama. „Zaista, opozicija je u svim pomenutim zemljama obično duboko podjeljena bez perspektive za zajedničku političku aktivnost.“

Florijan Biber, profesor Studija za jugoistočnu Evropu iz Graca, tvrdi da je dijagnoza dobra ali da su prijedlozi EU - polu-pečeni. „Odbija se konfrontacija sa onima koji su te probleme izazvali. To su, najčešće, vladajuće elite“. Biber upozorava da, u realizaciji Strategije za Zapadni Balkan, ne treba da se zapostave opozicione snage. „Moramo se pobrinuti za to da opozicija ne zauzme antievropski i nacionalistički kurs“, naglašava Biber. „Najveća opasnost bila bi da se EU poveže, da napravi savez sa autokratama u tim zemljama, a da istovremeno izgubi opoziciju, koja na demokratski način pokušava da izrazi kritiku“.

Diplomate EU se nadaju da će ovim zemljama jednom ipak uspjeti proboj ka demokratiji. Ali stanovništvu je dojadilo čekanje. Mnogi razočarani traže izlaz i emigriraju, prije svega u Njemačku i Austriju: to su dobro obrazovani mladi ljudi, inženjeri, ljekari... Njihov odlazak još više unazađuje društva u njihovim domovinama.

Borba za uticaj na Balkanu

Njemačka podržava EU-perspektivu za šest balkanskih država, izjavila je kancelarka Angela Merkel u Berlinu, nakon nedavnog susreta s premijerom Makedonije Zoranom Zaevim. Ona je ponovila da su za to neophodne dalje reforme, na primjer u oblasti pravosuđa. Merkelova je kritikovala sporost EU kada je riječ o pomoći zemljama Zapadnog Balkana. „Nije problem nedostatak novca“, rekla je kancelarka.

Evropska unija već sada finansijski pomaže Srbiji, Makedoniji, Crnoj Gori, Bosni i Hercegovini, Albaniji i Kosovu u izgradnji prekograničnih infrastrukturnih projekata. U pozadini svega – ocjenjuju njemački mediji - je sve veća zainteresovanost Kine, Rusije i Turske za region Zapadnog Balkana. Kineske investicije u suštini nisu loše, ali, kako je naglasila kancelarka, one ne bi trebalo da budu povezane sa političkim zahtjevima.

Merkelova je sedmicu kasnije u zajedničkom obraćanju novinarima sa Aleksandrom Vučićem kazala kako je modernizacija i izgradnja pruge Beograd-Budimpešta koju treba da obave kompanije uz NR Kine, „samo jedan projekat u okviru inicijative 16+1, odnosno Pekinga sa zemljama centzralne i istočne Evrope. Zemlje EU imaju potpuno usaglašenu politiku prema Kini, u smislu infrastrukturnih projekata ništa nije zabranjeno, a EK sve provjerava," kazala je kancelarka.

Po njemačkim medijima, puko ispunjavanje uslova neće biti jedino, a možda čak ni prelomno za proces novog proširenja EU. Na to da su pretpristupna politika i proces širenja EU proces u velikoj mjeri zasnovan na interesima, upozorava i Dušan Reljić, direktor briselske kancelarije njemačkog Instituta za međunarodna i bezbednosna pitanja (SWP). Merkel želi da Zapadni Balkan što više veže uz EU. To bi, ocjenjuje se u Berlinu, trebalo da spriječi uticaj Rusije i Kine u regionu.

Milan BOŠKOVIĆ